

2018-09-19

Referens
Marie Johansen

Mottagare
Kungliga biblioteket,
Kultur- och fritidsnämnden Botkyrka kommun

Svar från Botkyrka kommun på

”Från ord till handling: på väg
mot en nationell biblioteksstra-
tegi”

2018-09-19

Innehåll

Bakgrund och upplägg	3
Del 1. Lokala utmaningar och visioner ...	3
Vision.....	4
Strategi	4
Uppföljning.....	5
Del 2. Ett svar på ”Från ord till handling: på väg mot en nationell biblioteksstrategi”	6
Allmän kommentar	6
Kapitel Demokrati	6
Kapitel Tillgänglighet	8
Kapitel Utbildning.....	8
Kapitel Läsning.....	8
Kapitel Digitalisering	9
Kapitel Infrastruktur	9
Sammanfattning	10

2018-09-19

Bakgrund och upplägg

Kungliga biblioteket fick 2015 i uppdrag att ta fram förslag till Sveriges första nationella biblioteksstrategi, som ska överlämnas som slutligt förslag till regeringen i mars 2019. Nu föreligger ett utkast till strategin, och sekretariatet samlar in synpunkter från alla tänkbara intressenter.

Skälen bakom regeringens beslut om framtogandet av en nationell biblioteksstrategi är mycket relevanta för Botkyrka kommun lokalt: läsförmågan sjunker generellt och klyftan som gäller kunskap och utbildning mellan olika grupper i samhället växer. Teknikutvecklingen går framåt, men även här finns en bristande jämlikhet avseende tillgänglighet till teknik, internet samt digitala färdigheter. Folkbibliotek har en viktig roll att spela här. Det framgår inte med önskvärd tydlighet i föreliggande utkast.

Det här är Botkyrka kommuns svar på ”Från ord till handling: på väg mot en nationell biblioteksstrategi”. Svaret är uppdelat i två delar.

Del 1 utgår från det lokala perspektivet. Denna del bildar en grund till de områden som lyfts i del 2. Det kan bidra till den gemensamma nationella strategin att visa på prioriteringar som görs lokalt i en kommun. Utifrån de olika kommunernas svar på remissomgången kan sekretariatet då bilda sig en sammantagen bild av de förutsättningar och uppdrag som folkbiblioteken har på kommunal nivå.

Del 2 går mer specifikt in på texten ”Från ord till handling: på väg mot en nationell biblioteksstrategi”. Botkyrka väljer att inte kommentera allt, utan vill lyfta fram de delar som i ett kommunperspektiv är mer prioriterade att adressera i en nationell strategi.

Delar som rör andra bibliotekstyper än de kommunala biblioteken lämnas därhän.

Del 1. Lokala utmaningar och visioner

Följande text är en utblick från det lokala perspektivet, på de utmaningar och möjligheter som finns i det enskilda folkbibliotekets uppdrag. Platsen Botkyrka har liknande utmaningar som många andra svenska kommuner har, särskilt i storstadsområdena.

2018-09-19

Syftet i detta avsnitt är också att visa att en strategi, på såväl lokal som nationell nivå, behöver ta avstamp i en gemensamt utarbetad vision.

Botkyrka kommun har identifierat fem sociala hållbarhetsutmaningar där folk- och skolbiblioteken, som delar av de kommunala verksamheterna, samverkar med andra för att skapa ett samhälle som fungerar för alla invånare. Det här är utmaningarna:

- Botkyrkaborna har arbete
- Botkyrkaborna känner sig hemma
- Botkyrka har de bästa skolorna
- Botkyrkaborna är friska och mår bra
- Botkyrkaborna har förtroende för varandra och för demokratin

En utgångspunkt i arbetet med att förverkliga de fem punkterna är mänskliga rättigheter. Kommunens eget biblioteksprogram utgår från de här fem hållbarhetsutmaningarna. Att utgå från hur biblioteken kan spela en aktiv roll i utvecklingen av lokalsamhället, sluter nära an till den roll som folkbiblioteken historiskt har haft och till de uppdrag som bibliotekslagen fastslår.

Vision

Den vision för folkbiblioteken som Botkyrka kommuns biblioteksprogram (biblioteksplan) innehåller, beskriver bibliotekets roll och syfte i lokalsamhället.

Folkbiblioteken i Botkyrka, Bibliotek Botkyrka, är en motor i arbetet med lokal demokratiutveckling, mänskliga rättigheter och interkulturalitet i Botkyrka. Biblioteksverksamheten ska verka för ett långsiktigt hållbart samhälle genom att bidra till att minska ojämlikhet och möjlighetsskillnader. Biblioteken skapar interkulturella möten, bidrar till höjd kunskapsnivå och verkar för ökad folkhälsa.

Strategi

Biblioteksprogrammet utgör kommunens **strategi** för att nå visionen. Där beskrivs fyra prioriterade utvecklingsområden. Här följer en kortfattad redogörelse för dem.

2018-09-19

Biblioteket möjliggör **egenmakt** genom att genomföra insatser och utveckla arbetssätt som gäller barns språk- och läsutveckling, språkutveckling för personer som bott kort tid i Sverige, läs- och skrivfärdigheter för korttidsutbildade vuxna, digital kompetens för vuxna, samt att verka för positiva attityder till läsning.

Det andra prioriterade utvecklingsområdet är **delaktighet**. Biblioteksprogrammet beskriver att biblioteket möjliggör delaktighet genom att genomföra insatser och utveckla arbetssätt vad gäller medier och arrangemang på många språk, inklusive nationella minoritetsspråken, biblioteksrummet som en plats för yttrandefrihet och dialog, metoder för inflytande och delaktighet för invånarna, tillgänglighet, normkritiska och interkulturella förhållningssätt hos personalen.

Det tredje prioriterade utvecklingsområdet är **upplevelser**. Här möjliggör biblioteket upplevelser genom att genomföra insatser och utveckla arbetssätt vad gäller Boken kommer och uppsökande verksamhet för äldre, uppsökande arbete gentemot barnfamiljer, uppsökande arbete gentemot barn och unga med funktionsnedsättningar, och biblioteksrum som skapar oväntade möten.

Det fjärde prioriterade utvecklingsområdet är **innovationer**. I biblioteksprogrammet beskrivs att biblioteket möjliggör innovationer genom att utföra insatser och utveckla arbetssätt vad gäller samarbeten med andra kreativa aktörer och organisationer för skapande, ta tillvara initiativ från lokalsamhället genom att uppmuntra nya idéer.

Uppföljning

Strategin bryts varje år ner i mätbara mål i bibliotekets verksamhetsplan. I enhetsplaner formuleras sedan de aktiviteter som ska genomföras för att nå målen. Målen följs upp vid varje årsbokslut.

Genom att följa strategin, kan visionen om vad biblioteket ska bidra med till samhället nås.

2018-09-19

Del 2. Ett svar på "Från ord till handling: på väg mot en nationell biblioteksstrategi"

Allmän kommentar

Texten i det föreliggande dokumentet är omfattande. Den saknar tydlig riktning och har inte valt mellan sina prioriteringar. Det saknas en gemensam vision för vad det är som biblioteken ska bidra med till landets invånare och till vårt gemensamma samhällsbygge. Om biblioteken inte vet vart de ska, är det svårt att bygga strategier för hur de ska ta sig dit.

Det gör också att många av förslagen i texten ligger på en alltför operativ och detaljrik nivå. Att resurssätta olika åtgärder blir till exempel aktuellt i implementeringen av en färdig strategi.

Hur textens målområden har definierats framgår inte och det är områden som inte är jämförbara sinsemellan. Till exempel är tillgänglighet en aspekt av all verksamhet, läsning är en aktivitet och demokrati är det övergripande gemensamma uppdraget som bl a definieras av lagen.

I alla kapitel behöver omfattande textmängder strykas. Strategins prioriteringar behöver tydliggöras och gärna presenteras i punktform. Strategins olika avsnitt bör utgöras av de huvudsakliga vägarna fram till den gemensamma visionen, som behöver utarbetas och göras tydlig.

Det finns dock delar av de definierade områdena som är relevanta utifrån de kommunala bibliotekens perspektiv. Där överensstämmer förslagen med de behov som framgår lokalt.

Här nedan följer Botkyrka kommuns kommentarer till vad som kan prioriteras och lyftas fram i den nationella strategin.

Kapitel Demokrati

Biblioteken är centrala i en fungerande demokrati och kan på en mängd olika sätt verka för det demokratiska samhällets utveckling. Att fokusera främst på fri åsiktsbildning, enligt bibliotekslagens grundläggande nivå, är enligt vårt perspektiv för snävt. Strategin skulle istället kunna utvecklas mer vad gäller det lagen beskriver som **kunskapsförmedling**.

2018-09-19

Att ta bort ur strategin:

- Strategin bör inte föreskriva hur biblioteksorganisationer och bibliotekarier bör bedriva urval. Det tillhör professionen och frågan ligger inte på en strategisk nationell nivå, utan på lokal nivå.
- Det finns motsättningar i strategins text, som ömsom anger att bibliotekarier ska vara neutrala till det innehåll biblioteken ska erbjuda, ömsom ska de motverka fake news och förmedla korrekt information. Synsätten är motstridiga.

Att utveckla i strategin:

- Det finns lokala behov av kompetens vad gäller inköp och katalogisering (medieförsörjning) av mångspråksbeståndet. Det behövs också metoder för utvärdering av mångspråkssamlingar och metoder för omvärldsbevakning. Här finns ett värde av samarbete och samordning nationellt.
- Att Internationella biblioteket ska bidra med all kompetens och samordning på mångspråksområdet, är kanske inte det mest effektiva sättet att organisera arbetet. Det finns mycket lokal språkkompetens på folkbiblioteken, som idag inte används full ut. Att hitta sätt att dra nytta av detta, skulle kunna vara ett uppdrag som faller på de regionala biblioteksverksamheterna.
- Bibliotekens demokratiska uppdrag handlar bl a om att värna mänskliga rättigheter.
- Hänsyn måste tas till det kommunala självstyret
- Satsning på breddad rekrytering till bibliotekarieyrket är något som med fördel kan samordnas mellan många biblioteksaktörer gemensamt. Idag finns behov av språkkompetens och en mångfald av bakgrunder och erfarenheter hos personalen, för att kunna möta folkbibliotekens prioriterade grupper.
- Det finns behov av kunskap hos bibliotekspersonalen om språkutveckling och språkutvecklande metoder, för både barn, unga och vuxna.

2018-09-19

Kapitel Tillgänglighet

Tillgänglighet bör vara ett perspektiv och en aspekt av all verksamhet på bibliotek. Det som krävs är att biblioteken följer lagstiftning och fastslagna riktlinjer och standarder.

Att utveckla i strategin:

- En reformerad upphovsrätt som underlättar att medborgaren så lättillgängligt som möjligt kan ta del av kunskap, forskning och kulturarv.
- Adressera motsättningen som ligger i att biblioteken i allt högre grad behöver arbeta uppsökande på andra platser i samhället för att fullgöra sina uppdrag, samtidigt som kraven/behoven av lokaler som är öppna och funktionella för så många som möjligt ökar. Arbetssätten ställer krav på ökad bemanning alternativt nya lösningar som inte kräver bemanning.

Kapitel Utbildning

På lokal nivå behöver skolbiblioteken en avsevärd kvalitetshöjning och bemanning med rätt kompetens. Folkbiblioteken behöver samarbeta närmare med vuxenutbildningen, för att skapa bästa möjliga förutsättningar för vuxna som ska in på arbetsmarknaden.

Att utveckla i strategin:

- Högre kvalitetskrav på skolbiblioteken i skollagen.
- Tydliggöra folkbibliotekens avgörande roll för vuxna som är nya i Sverige, eller som behöver komma ut (på nytt) i arbetslivet.

Kapitel Läsning

Läsning och läsfärdigheter som ett sätt att ge människor egenmakt över sina liv och val. Här ingår också utveckling av språkfärdigheter i svenska och i andra modersmål.

Att utveckla i strategin:

- Det är välkommet att barns perspektiv lyfts och stärks. Barnkonventionen som styrdokument även i biblioteksverksamheten bör framhållas.

2018-09-19

- Botkyrka kommun hänvisar till Läsdelegationens förslag. Dock bör poängteras att alla förslag som innebär ansökan om extra statliga medel innebär ansträngningar för de lokala biblioteksorganisationerna.

Kapitel Digitalisering

Många av de frågor och utmaningar som biblioteken ställs inför rör just digitaliseringen.

Att utveckla i strategin:

- Reformerad upphovsrätt.
- MIK-kompetenser hos bibliotekspersonalen behöver stärkas.
- Tekniska och avtalsmässiga lösningar för e-böcker. Biblioteken bör äga sina e-böcker.
- Nationell katalog och bibliografiska data. Katalogisering. Här behövs samordning och samarbete för de allra flesta folkbibliotek.
- Biblioteksrum med digitala lösningar i framkant, som understödjer MIK-kunskaper hos våra invånare.

Kapitel Infrastruktur

KB:s uppdrag som biblioteksmyndighet bör inte stärkas. Inte heller behövs ökad statlig styrning av biblioteksverksamheten i landet. Ett förtydligande av mandat och roller när det gäller de olika myndigheter, institutioner och departement som behandlar biblioteksfrågor, är dock välkommet. Hänsyn måste tas till det kommunala självstyret.

Att utveckla i strategin:

- Mer operativa regionala funktioner.
- Samverkan kring mångspråk och nationella minoritetsspråk:
Att Internationella biblioteket ska bidra med all kompetens och samordning på mångspråksområdet, är kanske inte det mest effektiva sättet att organisera arbetet. Det finns mycket lokal språkkompetens på folkbiblioteken, som idag inte används full ut. Att hitta sätt att dra nytta av

2018-09-19

detta, skulle kunna vara ett uppdrag som faller på de regionala biblioteksverksamheterna.

- Hur uppnås likvärdig tillgång till biblioteksverksamhet, över landet och för olika grupper?
- Utbildning och forskning: Satsning på breddad rekrytering till bibliotekarierket är något som med fördel kan samordnas med nationella krafter.
- Utbildning och forskning: Det behöver bli lättare för biblioteksorganisationer att ta del av och att ingå i forskningsstudier.
- Långsiktighet i bibliotekspolitiken. Att undvika tillfälliga medel och projekt. Statlig styrning blir tungrodd och resurser måste gå till administration lokalt. Kommunal biblioteksverksamhet bör styras kommunalt.

Sammanfattning

Det här är en sammanfattning av de viktigaste synpunkterna.

- För att en strategi ska bli meningsfull krävs en vision att sträva mot.
- Folkbibliotekens uppdrag lokalt handlar bland annat om att skapa ett socialt hållbart samhälle.
- Hänsyn måste tas till det kommunala självstyret.
- Det föreliggande utkastet till nationell strategi behöver prioritera kraftigt mellan olika förslag, samt se över vilka som verkligen ligger på strategisk nivå.
- Viktiga områden att samverka kring är breddad rekrytering till bibliotekarierutbildningen, mångspråkskompetens, nationell katalog, reformerad upphovsrätt och MIK-kompetens.
- Den statliga styrningen av kommunala bibliotek bör inte öka.